

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІОЛОГІЇ

УДК 316.4

DOI <https://doi.org/10.32840/2707-9147.2020.88.1>

Е. А. ГУГНІН

кандидат соціологічних наук, доцент,
перший проректор,
доцент кафедри соціальної роботи та психології
Національний університет «Запорізька політехніка»

АКТОРНО-ДИСКУРСНА МОДЕЛЬ ЗОВНІШНЬОГО ВПЛИВУ: ДО ПОБУДОВИ ТИПОЛОГІЇ

У статті визначено акторні складники зовнішнього впливу в акторній парадигмі та вектори дискурсів зовнішнього впливу в різних сферах (культурній, політичній, економічній, демографічній). Зроблено висновок про те, що в дослідженні зовнішнього впливу акторна парадигма передбачає як засадничий постулат ідею щодо потреби та необхідності формування (створення) спеціальних груп впливу, індивідуальних і колективних суб'єктів, які можуть діяти рефлексивно, цілеспрямовано та послідовно в інтересах суспільства, яке вони представляють.

Наголошено, що при цьому відповідні актори мають використовувати надані їм в розпорядження інституційні ресурси, що дає можливість визначити їх інтереси в здійсненні зовнішнього впливу. Відзначено, що за обставин взуалювання самого факту зовнішнього впливу, його спрямованості та інших стратегічних складників є доцільним застосування дискурсивної парадигми теоретико-типологічного аналізу.

Визначено, що в зовнішньому впливі є чітко вирізненими дві парадигми здійснення впливу одним суспільством щодо іншого: парадигма акторного впливу (зовнішній вплив концептуалізовано як такий, що здійснюється відповідними акторами впливу у формі відкритих та/або прихованих інтервенцій, в яких, власне, і розпізнається зовнішній вплив); парадигма дискурсного впливу (зовнішній вплив здійснюється через управління процесами інформаційних взаємодій в дискурс-сфері, що дозволяє, з одного боку, уникнути розпізнавання інтервенцій (як відкритих, так і прихованих), а з іншого боку – уникати викриття у випадках невдалих (провальних) стратегій (програм) зовнішнього впливу).

Визначено, що в дослідженні зовнішнього впливу акторна парадигма включає як засадничий постулат ідею щодо потреби та необхідності формування (створення) спеціальних груп впливу, індивідуальних та колективних суб'єктів, які можуть діяти рефлексивно, цілеспрямовано та послідовно в інтересах суспільства, яке вони представляють. При цьому відповідні актори мають використовувати надані їм в розпорядження

інституційні ресурси, що дає можливість визначити їх інтереси в здійсненні зовнішнього впливу.

Ключові слова: зовнішній вплив, акторна парадигма, дискурсна парадигма, ресурси впливу, культурно-освітні ресурси впливу, медійно-символічні ресурси впливу, владно-політичні ресурси впливу.

Постановка проблеми. Тема запропонованої статті є актуальною у зв'язку із зростанням вагомості дискурсів зовнішнього впливу, які є супутніми приховуванню суб'єктів, зацікавлених у їх генеруванні та підтриманні. У цьому приховуванні важливим є визначення як інтенції відповідних суб'єктів, так і дискурсивних ознак зовнішнього впливу в соціальній, політичній, економічній, демографічній сферах. Предмет дослідження статті стає актуальним також у зв'язку із посиленням наднаціональних чинників впливу на українське суспільство в світі глобальних ризиків та невизначеностей, де відповідні суб'єкти зовнішнього впливу розпізнаються за ознаками їх дискурсів, а дискурси, зі свого боку, являють траєкторії утвердження суб'єктів у культурному, соціальному, політичному та економічному просторах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз суб'єктності реалізовано в низці соціологічних та соціально-психологічних концепцій, починаючи від Е. Дюркгейма із його розумінням суб'єкта як фатально приреченого на залежність від соціального тиску; через В. Парето та Г. \ Tarда із елітистською інтерпретацією суб'єктності, теорій А. Етціоні та А. Турена, присвячених дослідженню мобілізаційних потенціалів колективних соціальних суб'єктів та їх трансформаційних потужностей; структураційної теорії суб'єктності Е. Гідденса, в якій постулюється щоденна участь індивідів в побудові структур, що перебувають за межами їх усвідомлення; теорії М. Арчер із вирізненням атрибутів суб'єктності (рефлексивність, цілеспрямованість, інноваційність); теорії конституювання суб'єктності в умовах суспільства ризиків У. Бека, в якій автор наголошує на прогностичних можливостях суб'єктів щодо небезпек, їх спроможностях подолання страхів, тривоги, невпевненостей, напрацювання нових адаптивних компетенцій; теорію трансцендуючої суб'єктності П. Штомпки із схильністю суб'єкта до інновацій, генерування нових ідей, накопичення індивідуального та колективного людського досвіду через навчання та культуру; теорію метасуб'єктності С. Жижека, яка конституюється через насильство [1–10; 14–16].

Передумови розуміння зовнішнього впливу в рамках автономії дискурсу як медіаційної реальності є представленими в акторно-мережевій теорії Г. Хармана та Б. Латура. Автори розширюють розуміння дискурсу як об'єкта-медіатора, який в певній єдності тем, текстів, ідей та висловлювань презентує певну самовідтворювану реальність. В акторно-мережевій теорії дискурси як артефактні об'єкти аналізуються як такі, що стають медіаторами без медіаторів-суб'єктів. Ба більше: вони самі створюють медіаторів для їх обслуговування.

Процес медіації в дискурсі зовнішнього впливу стає системо-будівною «лабораторією» відносин різними суспільствами. У цій «лабораторії» відбувається перманентний перерозподіл присутнього і відсутнього, на засадах позначення, перекладу та опосередкування.

Дискурс зовнішнього впливу відрізняється, в контексті застосування поняттєвого апарату акторно-мережевої теорії (Б. Латур) [12–13; 18–19], сценарієм перерозподілу присутнього і відсутнього. Сама «лабораторія», яку створюють актори із делегованими функціями, вирізняється ознаками невидимості (*invisibility*). Завданням подібних «лабораторій» є приховування траєкторій соціального руху в хмарних переміщеннях знаків та семіозисів.

Ці «хмарні переміщення» знаків та семіозисів мають створити ілюзію матеріальності самих дискурсів та нематеріальності акторів, інтереси яких за ними приховуються. До того ж дискурси дозволяють відмежувати знаки та знакові ігри від реальних траєкторій суб'єктів впливу. Адже для спостерігачів залишаються поміченими лиш окремі «відбитки траєкторій» акторів впливу, які не піддаються повній реконструкції [11; 12, с. 247–260; 13, с. 29–64; 17, с. 1–34; 18–19].

Метою статті є визначення акторних і дискурсивних складників зовнішнього впливу акторній та типологічній парадигмах..

Для досягнення мети передбачено досягнення наступних **завдань**: 1) визначити акторні складники зовнішнього впливу в акторній парадигмі; 2) визначити вектори дискурсів зовнішнього впливу в різних сферах (культурній, політичній, економічній, демографічній).

Виклад основного матеріалу. У зовнішньому впливі є чітко вирізненими дві парадигми здійснення впливу одним суспільством щодо іншого: парадигма акторного впливу; парадигма дискурсного впливу.

У першій парадигмі зовнішній вплив концептуалізовано як такий, що здійснюється відповідними акторами впливу у формі відкритих та/або прихованих інтервенцій, у яких, власне, і розпізнається зовнішній вплив.

У другій парадигмі зовнішній вплив здійснюється через управління процесами інформаційних взаємодій в дискурс-сфері, що дозволяє, з одного боку, уникнути розпізнавання інтервенцій (як відкритих, так і прихованих), а з іншого боку – уникати викриття у випадках невдалих (провальних) стратегій (програм) зовнішнього впливу.

Перша парадигма передбачає і припускає цілеспрямоване формування відповідних кадрів (контингентів) агентів впливу, в той час як друга парадигма дозволяє використовувати прихильні щодо зовнішнього центру впливу соціальні групи без прямого втручання цього зовнішнього центру в культурні, політичні, економічні процеси суспільства, що стає об'єктом зовнішнього впливу.

У першій парадигмі формування кадрових контингентів впливу зовнішніх центрів впливу може відбуватися через використання чотирьох базових типів ресурсів: культурно-освітнього, інформаційно-символічного, владно-політичного та економічного.

Застосування культурно-освітнього ресурсу передбачає й припускає формування зовнішніми центрами впливу культурних еліт, основою для створення яких є відповідна стратегія культурного імперіалізму. Така стратегія може включати в себе пряме імпортування власних культурних еліт в суспільство, яке стає об'єктом впливу; часткову асиміляцію культурних еліт суспільства-об'єкта впливу шляхом їх культурної обробки імпортованими культурно-елітними групами (через мову, ідеологію, етикет і т.п.); міжкультурне узалежнення частини культурних еліт суспільства-об'єкта впливу через міжкультурні комунікації в сфері науки, освіти, мистецтва та створення культурно-освітніх, наукових, мистецьких та медійних та соціально-політичних організацій.

Для культурного зовнішнього впливу можуть використовуватися також туризм, проекти освітньої мобільності, міжнародні наукові заходи і т. п.

Перший напрям стратегії культурного імперіалізму може бути реалізованим за відсутності у суспільства-об'єкта впливу відповідних соціально-професійних груп та виражену потребу в таких групах у зв'язку із задоволенням тих чи інших потреб та формування відповідних інституцій. Водночас на присутність/відсутність та розвиненість/нерозвиненість автохтонних соціальних груп впливають особливості самого суспільства, профілі його соціально-культурних потреб та наявні інституції, які дозволяють їх задовольняти.

Другий напрям передбачає використання культурних еліт-інсайдерів суспільства-суб'єкта впливу щодо культурних еліт суспільства-об'єкта впливу в напрямі їх культурного поглинання, розчинення культурної ідентичності, культурного узалежнення.

Третій напрям передбачає «культурний туризм» із подальшим соціокультурним інтегруванням культурних еліт суспільства-об'єкта впливу в культурні еліти суспільства-суб'єкта впливу. Результатом такого інтегрування стає створення відповідних груп впливу з числа представників інтелектуального класу, які надалі можуть ставати свідомими або ж безсвідомими реплікаторами, ретрансляторами, медіаторами впливу в культурній площині.

Мішенню впливу в усіх трьох напрямках стає культурна ідентичність та приналежність до відповідних культурно-елітних груп, які є лідерами створення тих чи інших культурних продуктів. Результатом впливу зовнішнього центру має стати створення відповідних агентів-ретрансляторів, агентів-реплікаторів, агентів-поширювачів цінностей, традицій, норм та інших культурних змістів суспільства-суб'єкта (центру) впливу, які конкурують із носіями ідентичності культурних еліт суспільства-об'єкта впливу і поступово витискають ці еліти із їх культурного простору виробництва цінностей, норм, традицій і т.п.

Застосування медійно-символічного ресурсу передбачає цілеспрямоване створення акторів впливу через спеціальні ЗМІ або медійні

організації із підготовленими кадрами. Підготовка таких акторів впливу та створення організацій можуть повністю та/або частково перетинатися із культурним (культурно-освітнім) впливом, проте, може утворювати і самостійний стратегічний вектор впливу.

Мішенню впливу в цьому напрямі стає соціальне визнання, слава, впізнаваність в інформаційному просторі, що можуть досягатися або паралельно із відповідними культурними амбіціями та отриманням культурного (освітнього, інтелектуального) капіталу, або ж відокремлено від них. Результатом впливу зовнішнього центру має стати створення інформаційних посередників, через яких відбувається структурування інформаційного простору суспільства-об'єкта впливу та здійснюється інформаційний менеджмент дискурсів, тем, проблем в ЗМІ, соціальних мережах та інших медіасередовищах.

Застосування владно-політичного ресурсу може здійснюватися як в легальних, публічних, так і в тіньових формах. *Легальні та публічні форми* передбачають використання зовнішньо-політичних відомств, посольств та представництв, різноманітних громадських, правозахисних організацій для тих чи інших ситуацій здійснення інформаційного тиску на суб'єктів прийняття політичних рішень суспільства-об'єкта впливу. Продовженням цих дипломатичних інтервенцій можуть бути ті чи інші стратегії колоніалізму у формі як прямих військових вторгнень (війн, військових кампаній), так і дистанційованих моделей управління одними суспільствами з боку інших через колоніальні адміністрації.

Тіньові форми передбачають створення спеціальних груп агентів впливу на рівні спецслужб для ведення шпигунської, розвідувально-агентурної, вербувальної, диверсійно-терористичної діяльності. Тіньові форми застосування владно-політичного ресурсу можуть перетинатися із застосуванням культурно-освітніх та медійно-символічних ресурсів, коли відповідні актори впливу перебувають водночас в декількох соціально-групових середовищах.

Мішенню впливу в цьому напрямі стають соціальні уявлення про належну поведінку відповідних соціальних акторів та соціальні почуття страху, сорому та провини, які експлуатують зовнішні центри впливу задля «приручення» відповідних інсайдерів. Результатом як публічного, відкритого, так і прихованого впливу має стати, на мікрорівні, втрата легітимності, а на макрорівні – втрата політичного суверенітету державної влади як стратегічна мета зовнішнього впливу.

Застосування економічного ресурсу може здійснюватися у відкритих, публічних та прихованих формах. Публічні форми передбачають фіксацію тих чи інших ресурсо-обмінних відносин у сфері як матеріально-речовинних активів, так і фінансів; пряме імпортування та інкорпорування економічних еліт в органи влади та управління суспільства-об'єкта впливу; формування груп експертів, консультантів та інших фахівців з економічної інформації і т.п.

Відкриті форми зовнішнього впливу в економічній сфері передбачають вияви економічної агресії у вигляді цифрових, валютних, торговельних та промислових війн, які можуть вестися як із розрахунку отримання відповідних ринкових ніш суспільства-об'єкта впливу, так і його промислової, торговельної, інформаційно-комунікаційної, валютно-фінансової дестабілізації. Реалізації такої економічної агресії передують створення відповідних інституцій зовнішнього впливу: банків, торговельно-посередницьких кампаній, цифрових платформ і т.п. організацій із відповідними кадровими контингентами, сформованими зовнішніми центрами впливу.

Як вже відзначалося вище, друга парадигма зовнішнього впливу базується на визнанні верховенства дискурсу над актором, отже, знаково-символічної та смисло-продукуючої діяльності над окремими суб'єктами. При цьому здійснення зовнішнього впливу в аспекті відповідних стратегій та окремих технологій в дискурс-орієнтованому підході визначається як таке, що залежить від чинників декількох груп.

Ці чинники можна поділити на *історичні, політичні, правові, соціально-групові, демографічні та економічні*. Кожна із груп чинників може як послаблювати, так і посилювати ефекти зовнішнього впливу. Спробуємо проаналізувати ці чинники детальніше.

До історичних чинників належать обставини формування того чи іншого суспільства та фрейми історичної пам'яті, що є поширеними як в науці, так і в пропаганді. До чинників, які посилюють зовнішній вплив, можна віднести етнокультурну та мовну конфедеративність, яка робить можливою автономне функціонування регіонів у складі держави та їх полегшену сепарацію; етнокультурну дезінтегрованість, спричинену різними обставинами включення тих чи інших територій до складу єдиної держави; значні соціально-економічні відмінності рівня розвитку територій та регіонів; ігнорування центральною владою культурної автономії.

До історичних чинників, які послаблюють зовнішній вплив, можна віднести, відповідно, етнокультурну та мовну гомогенність суспільства, розвинений етноцентризм, який мінімізує сепаратистські мотивації регіональних еліт та населення; рівномірність соціально-економічного розвитку; допущення значної культурної автономії етнічних меншин за наявності поліетнічного суспільства. Зазначеним типам обставин відповідають дискурси стабілізації та дестабілізації із відповідними акцентами (табл. 1).

До політичних чинників належать легітимність державної влади, єдність/множинність систем соціально-нормативної регуляції соціальної поведінки (права та моралі); прозорості/непрозорості еліт, що залежить від типу суспільства (домодерного, модерного, постмодерного); рівня стійкості/нестійкості, ефективності/неефективності соціальних інститутів; розвиненості/нерозвиненості тіньової частини соціальної структури суспільства (кримінальних, злочинних угруповань).

Таблиця 1

**Дискурси стабілізації та дестабілізації
з урахуванням історичних чинників**

Дискурси стабілізації	Дискурси дестабілізації
Дискурси єдності історичного минулого різних регіонів (територій) держави	Дискурси різномірності/різновекторності минулого територій та регіонів держави
Дискурси культурної та мовної однорідності	Дискурси культурної та мовної різномірності
Дискурси спільної (органічної) економіки та консолідованого суспільства	Дискурси корпоративної економіки та атомізованого (фрагментованого) суспільства
Дискурси єдиної історичної пам'яті	Дискурси мозаїчної та втраченої історичної пам'яті
Дискурси стабільної макроідентичності	Дискурси нестабільної макроідентичності

До чинників, які посилюють зовнішній вплив, належать, відповідно, нелегітимність або низька легітимність державної влади, що визначається розбіжностями між очікуваннями населення та ефективністю функціонування державних інститутів. В свою чергу, зазначені очікування можуть стосуватися персоналістичних чинників суб'єктів влади (наявність/відсутність харизми, ділових та управлінських якостей тощо); легально-правових чинників (відповідності влади певним конституційним стандартам та дотримання нею відповідних процедур формування); наявності/відсутності зв'язку держави із інтересами тих чи інших соціальних (релігійних, етнічних) груп.

За відсутності в суб'єктів влади відповідних харизматичних та управлінсько-ділових якостей, невідповідності влади політичним та конституційно-правовим умовам легітимності, відсутності зв'язку із інтересами відповідних соціальних груп рівень її легітимності знижується, а отже, результативність зовнішнього впливу може, відповідно, зростати.

Як випливає із зазначеного, відповідним обставинам в цілому відповідають дискурси легітимності та іллегітимності в політичній сфері суспільства (див. таблицю 2).

До соціальних чинників, які посилюють або послаблюють зовнішній вплив, можна віднести наявність/відсутність соціальних (етнічних) груп, які в минулому піддавалися тим чи іншим формам ексклюзії, дискримінації, геноциду тощо і є ущемленими в почуттях історичної справедливості; наявність/відсутність фільтрів для соціальної мобільності для окремих груп населення за тими чи іншими ознаками; наявність/відсутність соціальної нерівності, яка доходить до соціальної поляризованості суспільства та значних розбіжностей між групами за ознаками доступу до тих чи інших різновидів ресурсів.

Таблиця 2

**Дискурси легітимності та іллегітимності
в зростанні/зменшенні зовнішнього політичного впливу**

Дискурси легітимності	Дискурси іллегітимності
Дискурси єдиної законності та правопорядку	Дискурси корупції влади
Дискурси сучасності (модерності) влади та ефективності її інституцій	Дискурси архаїчності влади
Дискурси прозорості влади	Дискурси відсутності харизми, ділових та управлінських якостей суб'єктів влади
Дискурси харизматичності та управлінсько-ділової відповідності суб'єктів влади	Дискурси невідповідності дій влади конституційно-правовим стандартам
Дискурси зв'язку держави із інтересами соціальних груп	Дискурси непрозорості (закритості) влади

Додатково до соціальних чинників, які посилюють або послаблюють зовнішній вплив, можна віднести також дефіцитарне фінансування соціальної сфери та істотні розриви між соціальними стандартами життя та реальними можливостями соціальних груп; наявність клієнтелізму в сфері соціальних послуг, який припускає нелегальний доступ до державних активів та отримання корупційної ренти; прожектерство у сфері соціального планування та проектування під час послабленості соціального контролю з боку громадянського суспільства над державою; соціальну апатію населення та поширеність у масовій свідомості патерналістських стереотипів; впливовість тіньових груп (олігархій), які володіють ресурсами позаекономічного примусу та тіньового перерозподілу ВВП.

Чинникам, які посилюють або послаблюють зовнішній вплив, відповідають дискурси об'єднання/інтеграції – роз'єднання/дезінтеграції, які можна представити у вигляді Таблиці 3.

Таблиця 3

**Дискурси об'єднання та роз'єднання
в зростанні/зменшенні зовнішнього соціального впливу**

Дискурси об'єднання/інтеграції	Дискурси роз'єднання/дезінтеграції
Дискурси інклюзії та інтеграції	Дискурси ексклюзії, дискримінації, геноциду
Дискурси відновлення історичної справедливості	Дискурси реваншу, помсти, відплати та репарацій
Дискурси вирівнювання соціальних відмінностей	Дискурси нарощування соціальних нерівностей та полярностей
Дискурси громадського контролю держави	Дискурси обстоювання корпоративної непрозорості
Дискурси патерналізму та етатизму	Дискурси лібералізму та амеліоризму

До демографічних чинників зовнішнього впливу належать ті, які є пов'язаними із народонаселенням та відповідними природними ресурсами, необхідними для задоволення його потреб. Зростанню зовнішнього впливу сприяють проблема водо-дефіциту та нерозв'язаність продовольчої проблеми при випереджаючому зростанні населення щодо обсягів питної води та кількості продовольства в країні; нормативні чинники обмеження фізично-просторової та соціальної мобільності населення, що відбивається на можливостях здійснення ним тих чи інших видів активності; міждержавні суперечності з приводу прикордонних територій та внутрішньо-спільнотні конфлікти з приводу розподілу фізичного простору; контрастна динаміка зростання або зменшення відповідних груп населення (наприклад, статеві або професійні диспропорції) або населення серед конкуруючих територіальних громад; чинники екокатастроф, які зумовлюють депривації тих чи інших потреб населення; чинники захворюваності і смертності.

Зменшенню зовнішнього впливу сприяють, відповідно, розв'язання проблем водопостачання та продовольчого забезпечення; збалансування кількості населення та життєвого простору шляхом регулювання народжуваності та міграції; розв'язання міждержавних суперечок з приводу прикордонних територій; екополітика, спрямована на прогнозування надзвичайних екологічних ситуацій та їх подолання; налагодження медичної інфраструктури, яка сприяє подоланню захворюваності і смертності.

Загалом демографічним чинникам посилення/послаблення зовнішнього впливу відповідають дискурси збалансування і дискурси розбалансування, зміст яких можна представити у вигляді Таблиці 4.

Таблиця 4

Дискурси збалансування і дискурси розбалансування в зростанні/зменшенні зовнішнього демографічного впливу

Дискурси збалансування	Дискурси розбалансування
Дискурси вибудови внутрішніх стратегій розв'язання проблеми водопостачання та продовольчої безпеки	Дискурси пошуку зовнішніх джерел розв'язання проблеми водопостачання та продовольчої безпеки
Дискурси врегулювання демографічних пропорцій	Дискурси обмежень та заборон щодо природо-відповідної відтворювальної активності
Дискурси енвайронменталізму в побудові екосистем	Дискурси консьюмеризму в побудові екосистем
Дискурси примирення щодо територіальних конфліктів	Дискурси війни та ворожнечі щодо територіальних конфліктів
Дискурси соціального протекціонізму щодо медицини	Дискурси лібералізму щодо медицини (приватна медицина, платна медицина тощо)

До економічних чинників зовнішнього впливу можна зарахувати ресурсну або фінансову залежність/незалежність; стабільність/нестабільність виробничого та фінансового секторів національних економік; інвестиційна залежність/незалежність економічної системи; диверсифікованість/недиверсифікованість, конкурентоспроможність/неконкурентоспроможність національних економік тощо.

Загалом, посилення зовнішнього впливу супроводжується нарощуванням дискурсу кризовості та невизначеності, песимістичною прогностикою, а послаблення зовнішнього впливу – дискурсу стабілізації, лінійності, оптимістичною прогностикою.

Таблиця 5

**Дискурси кризовості і лінійності
в зростанні/зменшенні зовнішнього економічного впливу**

Дискурси кризовості	Дискурси лінійності
Дискурси зростання ресурсної залежності	Дискурси створення альтернативних ресурсозамішувачів
Дискурси девальвації та фінансової нестабільності	Дискурси зростання національної економіки та укріплення фінансової системи
Дискурси інвестиційного обвалу	Дискурси інвестиційного буму
Дискурси зростання економічних ризиків	Дискурси диверсифікації ризиків
Дискурси зростання зовнішнього боргу	Дискурси зростання внутрішньої кумуляції

Висновки. У дослідженні зовнішнього впливу акторна парадигма передбачає як засадничий постулат ідею щодо потреби та необхідності формування (створення) спеціальних груп впливу, індивідуальних та колективних суб'єктів, які можуть діяти рефлексивно, цілеспрямовано та послідовно в інтересах суспільства, яке вони представляють. Водночас відповідні актори мають використовувати надані їм в розпорядження інституційні ресурси, що дає можливість визначити їх інтереси в здійсненні зовнішнього впливу. За обставин вуалювання самого факту зовнішнього впливу, його спрямованості та інших стратегічних складників є доцільним застосування дискурсивної парадигми теоретико-типологічного аналізу.

Список використаної літератури

1. Бауман З. Актуальность Холокоста. Москва: Европа, 2010. 316 с.
2. Бауман Зигмунт. Индивидуализированное общество. Пер. с англ. под ред. В.Л. Иноземцева / Москва : Логос, 2002. 390 с.
3. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии / пер. с фр. Москва : Наука, 1990. 575 с.
4. Жижек, С. О насилии. Москва : «Европа», 2010. 184 с.

5. Штомпка П. Социология социальных изменений. Москва : Аспект Пресс, 1996. С. 268-292.
6. Турен А. Возвращение человека действующего. Очерк социологии. Москва : Научный мир, 1998. 204 с.
7. Archer M. Culture and Agency. Cambridge : Cambridge University Press, 1988. 343 p.;
8. Archer M. The Morphogenesis of Social Agency. Uppsala : SCASSS (mimeo), 1989.
9. Etzioni A. The Active Society. New York : Free Press, 1968. 698 p.
10. Giddens A. Central Problems in Social Theory. London : Macmillan, 1979. 294 p.
11. Harman G. Prince of Networks: Bruno Latour and Metaphysics. Melbourne : re.press, 2009.
12. Latour B. Morality and Technology. *Teory, Culture & Society*. 2002. Vol. 19. № 5–6. P. 247–260.
13. Latour B. On Technical Mediation. *Common Knowledge*. 1994. Vol. 3. № 2. P. 29–64.
14. Touraine A. The Self-Production of Society. Chicago : University of Chicago Press, 1977. 488 p.
15. Touraine A. Social Movements and Social Change in: Orlando Fals Borda (ed.). *The Challenge of Social Change*. London: Sage, 1985. p. 77–92.
16. Sztompka P. Society in Action. *The theory of social becoming*. Cambridge Polity Press, 1991. 219 p.
17. Харман Г. Сети и ассамбляжи: возрождение вещей у Латура и Деланда. Логос. 2017. №3. С. 1-34.
18. Латур Б. Пересборка социального: введение в акторно-сетевую теорию. М. : Издательский дом Высшей школы экономики, 2014. 384 с.
19. Латур Б. Габриель Тард и конец социального. URL: https://vk.com/doc1813673_438600503?hash=b7bdfa4fa4d6e6ebb0&dl=97825f2_b9a1b010e3b

Huhnin E. A. Actor-discursive model of external influence: typology development

The article identifies the actors of external influence in the acting paradigm and vectors of discourses of external influence in various fields (cultural, political, economic, demographic). It is concluded that in the study of external influence the acting paradigm includes as a basic postulate the idea of the need and necessity of forming (creating) special groups of influence, individual and collective actors who can act reflexively, purposefully and consistently in the interests of society. represent.

It was emphasized that the relevant actors should use the institutional resources provided to them, which makes it possible to determine their interests in exercising external influence. It is noted that in the circumstances of veiling the very fact of external influence, its direction and other strategic components, it is advisable to use the discursive paradigm of theoretical and typological analysis.

It is determined that external influence is clearly distinguished two paradigms of influence by one society on another: the paradigm of actor's influence (external influence is conceptualized as carried out by the relevant actors in the form of overt and /or covert interventions, which, in fact, recognizes external influence); paradigm

of discourse influence (external influence is carried out through management of processes of information interactions in the discourse sphere that allows, on the one hand, to avoid recognition of interventions (both open, and hidden), and on the other hand – to avoid exposure in cases of unsuccessful (failed) strategies (programs) of external influence).

It is determined that in the study of external influence the acting paradigm includes as a basic postulate the idea of the need and necessity of forming (creating) special groups of influence, individual and collective actors who can act reflexively, purposefully and consistently in the interests of society. At the same time, the relevant actors should use the institutional resources provided to them, which makes it possible to determine their interests in exercising external influence.

Key words: *external influence, actor's paradigm, discourse paradigm, resources of influence, cultural-educational resources of influence, media-symbolic resources of influence, power-political resources of influence.*